

30. državno natjecanje iz geografije 2023. godine

Radni materijal za istraživački rad

B kategorija

Prilog 1.

Ljetopis, 16 (2018) 34-40

Pregledni rad

Potporna ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda - Vodič međuakademijskog partnerstva

Inge Heim, Antoinette Kaić-Rak

Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Na 70. Generalnoj skupštini UN-a 2015. godine usvojen je globalni program održivog razvoja čiji je cilj život na Zemlji učiniti boljim i prihvatljivim za sve. Odgovornost za ostvarenje tih ciljeva do 2030. godine je na Vladi, privatnom sektoru, civilnom društvu i svakom pojedincu, a poseban naglasak je na partnerstvu unutar država i među državama. Ovaj se Vodič temelji na trogodišnjem projektu međuakademijskog partnerstva zaduženog za provođenje istraživačkih projekata (engl. *InterAcademy Partnership for Research - IAP*) koji je započeo 2016. godine pod nazivom „Poboljšanje znanstvenog doprinosa u kreiranju globalne politike: Strategije za ostvarenje ciljeva održivog razvoja“ (engl. *Improving Scientific Input to Global Policymaking: Strategies for Achieving the Sustainable Development Goals*), uz financijsku potporu *Carnegie Corporation* iz New Yorka. Iznesena je i vizija podrške globalne mreže znanstvenih, medicinskih i tehničkih akademija (engl. *InterAcademy Partnership - IAP*) u provođenju ciljeva održivog razvoja.

Ključne riječi: održivi razvoj; Agenda 2030; ciljevi održivog razvoja

Uvod

Svijet se danas susreće s mnogim izazovima kao što su siromaštvo, glad, nezaposlenost, neravnopravnost spolova, migracije stanovništva, klimatske promjene. Sve su to izazovi s kojima se treba suočiti i nastojati ih rješavati kako bi se smanjilo njihove štetne učinke. Stoga su svjetski čelnici 25. rujna 2015. na 70. Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda (UN), usvojili Program za održivi razvoj do 2030. godine (engl. *Agenda 2030*), koji je stupio na snagu 1. 1. 2016. godine. Suština održivog razvoja je dostojanstven život u okviru granica mogućeg, podmirenje ekonomskog blagostanja i njegove učinkovitosti, mir u društvu i odgovornost za okoliš (1).

Na Skupštini je usvojeno 17 ciljeva održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals -*

SDGs) odnosno globalnih ciljeva (sl. 1). Ovi ciljevi uključuju tri dimenzije održivog razvoja: gospodarsku, socijalnu i ekološku, što znači omogućavaju očuvanje ljudskog dostojanstva, stvaranje pravednog društva, zdravog življenja i naprednog gospodarstva. Da bi se to postiglo, svatko treba dati svoj doprinos: vlada, privatni sektor, civilno društvo i svaki pojedinac. Namjera ovog članka je upoznati članove Akademije, kao i znanstvenu javnost, s ciljevima održivog razvoja, jer se pokazalo da mnogi nisu svjesni problema koji nas okružuju. Globalna mreža znanstvenih, medicinskih i tehničkih akademija, međuakademijsko partnerstvo (engl. *InterAcademy Partnership - IAP*), odlučila je podržati ove ciljeve i ponuditi svoju pomoć u njihovom rješavanju. Akademije bi trebale imati aktivnu ulogu na nacionalnoj razini i to u područjima koja su njima bliska, kao

što su znanost, tehnologija, inovacije. Stoga je IAP pripremio vodič kako bi upoznao znanstvenike s ciljevima održivog razvoja i potaknuo ih da ih podrže. Osnovana je međunarodna Radna skupina koja će na tome raditi uz podršku *Carnegie Corporation* iz New Yorka (2).

Ciljevi održivog razvoja su globalni ciljevi koji vrijede za sve zemlje, bogate i siromašne, a od svake zemlje članice očekuje se da načini svoj nacionalni program za njihovo provođenje u djelo. U realizaciju nacionalnih programa uključeni su mnogi znanstvenici, institucije, ministarstva, agencije, udruge i sami građani. Sve zemlje članice, razvijene kao i zemlje u razvoju, imaju zajedničku odgovornost ostvariti ciljeve usvojene na Generalnoj skupštini UN-a. Zemlje EU-a trebale bi raditi svaka zasebno i svaka bi trebala razvijati svoje prioritetne ciljeve, podciljeve i indikatore za praćenje ostvarenoga. Istovremeno zemlje trebaju podsticati jedna drugu tako da se može govoriti o globalnom partnerstvu (2). Ono što vrijedi za sve zemlje članice UN-a je „dobrovoljno nacionalno izvješće“, što znači da svaka zemlja članica može dobrovoljno izvijestiti Visoki politički forum za održivi razvoj (engl. *High-level Political Forum - HLPF*) o uspješnosti u implementaciji globalnih ciljeva. Tu inicijativu treba podržati zbog izmjene dobrih i loših iskustava među zemljama članicama (2).

Mnoge države EU-a već rade na pojedinim ciljevima i mnogi su već uključeni u deset prioriteta Europske komisije koji su navedeni u dokumentu pod nazivom „Priopćenje Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija“ (engl. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*) koji je donesen krajem 2016. godine. U tom se dokumentu govori o održivom razvoju do 2030. (engl. *Agenda 2030*) i ciljevima održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals - SDGs*) (3).

Sl. 1. Ciljevi održivog razvoja (engl. *Sustainable Development Goals -SDGs*)(4)

Ciljevi održivog razvoja

Jasno definirani i određujući vrlo specifične sadržaje, Ciljevi održivog razvoja (sl. 1) se prožimaju, umreženi su, čineći često uzajamno preduvjete za pojedinačno ostvarivanje.

Cilj 1 održivog razvoja *svijet bez siromaštva*, uključen je u Europsku strategiju 2020 čiji cilj je „izvući iz siromaštva ili socijalne isključenosti najmanje 20 milijuna ljudi“ do 2020. godine u usporedbi s godinom 2008. (5). (...)

Cilj 2 je *iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane, poboljšati prehranu stanovništva i promovirati održivu poljoprivredu* (...).

Cilj 3 govori o *dobrom zdravlju i blagostanju* za ljude svih generacija u čemu EU podržava zemlje članice putem zakonodavstva i drugih inicijativa u području javnog zdravstva i okoliša (akcije za smanjenje smrtnosti od kroničnih bolesti, smanjene rezistencije bakterija na antibiotike, zaustavljanje HIV/AIDS-a kao i tuberkuloze, hepatitisa i sl.). Hrvatska je u području javnog zdravstva vrlo aktivna. Strateški plan razvoja javnog zdravstva 2013. – 2015. donesen je 2013. godine (10). U uvodu Strategije nalazi se sljedeće objašnjenje: „strateški plan nastoji implementirati načela „Strategije zdravlja za sve“, Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije, temeljena na pravičnosti i solidarnosti, donošenju odluka utemeljenih na dokazima dokumentiranih istraživanja, uključivanju javnozdravstvenih funkcija u sve segmente društva te zdravlja u sve sektorske planove i politike uz razvoj partnerskog odnosa i intersektorske suradnje“ (10).

Cilj 4 odnosi se na *kvalitetno obrazovanje* koje treba biti uključivo, kvalitetno i cjeloživotno. EU aktivno podržava države članice u poboljšanju kvalitete obrazovanja mladih ljudi. (...)

Cilj 5 govori o *ravnopravnosti spolova*, što je od samog početka sadržano u političkom i pravnom programu EU. (...)

Cilj 6 govori o tome da treba svima osigurati *pristup vodi za piće* te održivo upravljati vodama i osigurati *sanitarne uvjete* za sve. Isto tako i **cilj 14** govori o vodama i to o *morima i oceanima* te morskim resursima koje treba čuvati i omogućiti njihovo održivo korištenje. **Cilj 15** govori o *očuvanju života na Zemlji* te se usko naslanja na spomenute ciljeve:

„Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje ekosustava na Zemlji, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradiranje tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti.“ (...).

Ciljevi 7 i 13 odnose se na područje *energije i klime*: "Osigurati pristupačnu, pouzdanu, održivu i suvremenu energiju za sve" i "Poduzeti hitne mjere u borbi protiv klimatskih promjena i njezinih utjecaja". (...)

Cilj 8 odnosi se na osiguranje *dostojanstvenog rada i gospodarskog rasta*:

"Promovirati uključiv i održiv gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost te dostojanstven rad za sve". (...)

Cilj 9 govori o *industriji, inovacijama i infrastrukturi* u zemljama članicama: "Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije". (...)

Cilj 10 zagovara *smanjivanje nejednakosti unutar i između država*, što je tema u središtu socijalnog programa i politike EU. Mnogo toga je već učinjeno, ali nejednakosti između država i dalje postoje (22).

Tu još ima puno prostora za djelovanje u mnogim državama EU kao i u Hrvatskoj.

Što se tiče **cilja 11** "Učiniti *gradove i zajednice uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim*", važno je ojačati urbanu sredinu sprječavanjem katastrofa, pristupom održivoj energiji,

ublažavanjem posljedica klimatskih promjena odnosno prilagodbom na te promjene. (...)

Odrednice u **cilju 12**: "Osigurati *održivu i odgovornu potrošnju i proizvodnju*" odnose se na promicanje resursa i energetske učinkovitosti, održivu infrastrukturu, dostupnost osnovnim uslugama, dostojnim poslovima i boljoj kvaliteti života za sve. (...)

Za **cilj 16** "Promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pravdu za sve i izgradnju učinkovitih, odgovornih institucija na svim razinama", ukratko *mir, pravda i snažne institucije* su temelj održivog razvoja. EU se zalaže za promicanje i zaštitu ljudskih prava preko političkog dijaloga i programa financijske i tehničke pomoći. (...)

U okviru **cilja 17, partnerstvom do ciljeva**:

"Ojačati načine provedbe i revitalizirati globalno partnerstvo za održivi razvoj" misli se na partnerstva između vlada, poslovnog sektora i civilnog društva na globalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. (...)

Zaključno

Koristan doprinos nacionalnim naporima u izradi prioriteta i ostvarivanju ciljeva održivog razvoja UN-a u Republici Hrvatskoj mogu načiniti svojim uključivanjem četiri akademije: Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Akademija pravnih znanosti Hrvatske, Akademija tehničkih znanosti Hrvatske i Akademija šumarskih znanosti, kao što i jest prijedlog Globalne mreže znanstvenih, medicinskih i tehničkih akademija, tj. IAP-a.

Prilog 2.

Cilj 3: Zdravlje i blagostanje

Podciljevi:

- 3.1. Do 2030. godine smanjiti smrtnost roditelja na manje od 70 roditelja na 100 000 živorođene djece.
- 3.2. Do 2030. godine iskorijeniti smrt novorođenčadi i djece mlađe od 5 godina od uzroka koji se mogu spriječiti, pri čemu sve države trebaju težiti smanjenju infantilnog mortaliteta na najviše 12 po 1000 živorođenih i smanjenju smrtnosti djece mlađe od 5 godina na najviše 25 djece po 1000 živorođenih.
- 3.3. Do 2030. godine iskorijeniti epidemiju AIDS-a, tuberkuloze, malarije i zanemarenih tropskih bolesti, te nastaviti borbu protiv hepatitisa, bolesti koje se prenose vodom i ostalih zaraznih bolesti.
- 3.4. Do 2030. godine za trećinu smanjiti broj preuranjenih smrti od nezaraznih bolesti kroz prevenciju, liječenje i promociju mentalnog zdravlja i blagostanja.
- 3.5. Ojačati prevenciju zloupotrebe supstanci i liječenje posljedica zloupotrebe istih, uključujući zloupotrebu opojnih droga i štetnu konzumaciju alkohola.
- 3.6. Do 2020. godine prepoloviti broj smrtnih slučajeva i ozljeda uzrokovanih prometnim nesrećama.
- 3.7. Do 2030. godine osigurati pristup uslugama koje se odnose na spolnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu, uključujući planiranje obitelji, informiranje i obrazovanje te integrirati reproduktivno zdravlje u nacionalne strategije i programe.
- 3.8. Postići univerzalnu pokrivenost zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od financijskog rizika i dostupnost kvalitetnih osnovnih usluga iz područja zdravstvene zaštite i dostupnost sigurnih, djelotvornih, kvalitetnih i jeftinih osnovnih lijekova i cjepiva za sve.
3. 9. Do 2030. godine smanjiti smrtnost i obolijevanje od opasnih kemikalija, zagađenog i kontaminiranog zraka, vode i tla.
3. A Ojačati implementaciju „Okvirne konvencije Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom“ u svim državama.
3. B Podržati istraživanja i razvoj cjepiva i lijekova za zarazne i nezarazne bolesti koje ponajviše pogađaju zemlje u razvoju, omogućiti dostupnost jeftinih osnovnih lijekova i cjepiva, u skladu s Deklaracijom iz Dohe o Sporazumu TRIPS i javnim zdravstvom, kojom se potvrđuje pravo zemalja u razvoju da u potpunosti koriste odredbe Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva, a koje se odnose na fleksibilnost u pogledu zaštite javnog zdravlja, posebice u osiguravanju dostupnosti lijekova svima.
3. C Značajno povećati financiranje u području zdravstva, zapošljavanje, razvoj, obučavanje i zadržavanje zdravstvenih djelatnika u zemljama u razvoju, posebice u najslabije razvijenim zemljama i u malim otočnim zemljama u razvoju.
3. D Ojačati kapacitet svih država, posebice zemalja u razvoju, za rano upozorenje, smanjenje rizika i upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima.

Prilog 3: Odabrani podatci o HIV-u:

- samo 2020. godine u svijetu se pojavilo oko 1,5 milijun novih slučajeva zaraze HIV-om, dok je oko 680 000 ljudi umrlo od posljedica AIDS-a
- učestalost zaraze HIV-om na svjetskoj je razini pala za 39 % između 2010. i 2020. godine, što je daleko manje od cilja koji je 2016. prihvatila Generalna skupština UN-a, a koji iznosi 75 %

Izvor: United Nations, 2023, Goal 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages
[<https://www.un.org/sustainabledevelopment/health/>]

Prilog 4.

HIV/AIDS, hepatitis i tuberkuloza

U okviru Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda (engl. „Sustainable Development Goals”, SDG) kao cilj

3.3. navedeno je, među ostalim, okončanje epidemije AIDS-a i tuberkuloze do 2030. godine i suzbijanje hepatitisa. EU je pokazao odlučnost da pridonese tom važnom pothvatu podupirući mjere i politike koje su donijele države članice kako bi poboljšale svoj odgovor na ove tri epidemije i ostvarile ciljeve održivog razvoja.

Djelovanje u okviru politika EU-a

Djelovanje EU-a u području borbe protiv HIV-a/AIDS-a ima dugu povijest, s tim da su se virusni hepatitis i tuberkuloza u početku smatrali sekundarnim infekcijama HIV-a, a potom su postupno prihvaćeni kao zasebne bolesti.

Prvi instrument politike za borbu protiv HIV-a/AIDS-a na razini EU-a bila je Komunikacija Komisije o borbi protiv HIV-a/AIDS-a donesena 2005. godine. To je bio temelj za djelovanje EU-a od 2006. do 2009. godine.

Budući da je HIV/AIDS ostao problem za javno zdravlje i politički prioritet za Europsku uniju i susjedne zemlje, 2009. godine donesena je druga Komunikacija o borbi protiv HIV-a/AIDS-a u Europskoj uniji i susjednim zemljama.

U toj je komunikaciji istaknuta važnost pojačanja provedbe preventivnih strategija, podupiranja učinkovitog odgovora na HIV/AIDS u prioritetnim regijama i razvijanja mogućnosti za dopiranje do najugroženijih skupina stanovništva u cijeloj Europi te pružanja potpore tim skupinama. Na taj se način nastojalo dati politički poticaj borbi protiv HIV-a/AIDS-a te potaknuti sve relevantne dionike u državama članicama, civilnom društvu i sektoru da poduzmu mjere u vezi s prevencijom, prioritetnim regijama i skupinama, informiranjem, praćenjem i procjenom.

Nakon Komunikacije iz 2009. godine donesena su dva uzastopna akcijska plana: Akcijski plan 2009. – 2013. i Akcijski plan 2014. – 2016. godina.

U 2015. godini svjetski su se čelnici dogovorili o globalnom djelovanju kako bi se do 2030. okončala epidemija HIV-a/AIDS-a i tuberkuloze te u cilju suzbijanja virusnog hepatitisa u okviru ciljeva održivog razvoja UN-a. Nakon što su ti globalni ciljevi utvrđeni, EU je u Komunikaciji Komisije „Budući koraci za održivu europsku budućnost” donesenoj 2016. godine izrazio političku volju da podupre države članice u ostvarivanju tih ciljeva.

Uoči 22. međunarodne konferencije o AIDS-u održane 2018. godine Europska komisija objavila je radni dokument službi u kojem je prikazano stanje na razini EU-a, instrumenti politike i primjeri dobre prakse za borbu protiv HIV-a/AIDS-a, virusnog hepatitisa i tuberkuloze u Europskoj uniji i susjednim zemljama.

U tom radnom dokumentu službi iznesen je pregled potpore EU-a državama članicama u nekoliko područja politike: javno zdravlje, istraživanje, politika u pogledu droga, razvojna suradnja, politika pristupanja i politika susjedstva, europski strukturni fondovi itd. U njemu su ujedno predstavljeni primjeri dobre prakse financirani sredstvima EU-a u vezi s ranim dijagnosticiranjem, poticanjem testiranja, širim obuhvatom i informiranjem najugroženijih skupina, integriranom skrbi za sve bolesti, brzim pružanjem zdravstvene skrbi, liječenjem kao prevencijom, promicanjem zdravlja i podupiranjem mreža i organizacija civilnog društva.

Zdravstveni programi financirani sredstvima EU-a

EU i izravno financira projekte i aktivnosti putem Zdravstvenog programa EU-a. Mjere koje se podupiru u okviru Zdravstvenog programa EU-a pridonijele su razvoju i primjeni dobre prakse za ostvarivanje međunarodnih obveza za iskorjenjivanje AIDS-a i tuberkuloze i za smanjenje broja oboljelih od virusnog hepatitisa. Glavne teme i fokus odnose se na sljedeće:

- promicanje ranog dijagnosticiranja HIV-a, hepatitisa i tuberkuloze, uključujući smanjenje broja kasno otkrivenih slučajeva, kao i intervencije usmjerene na poboljšanje preventivnih tretmana
- integriranje liječenja i skrbi, osiguravanje dostupnosti zdravstvene skrbi, integrirano dijagnosticiranje i upravljanje slučajevima, premošćivanje jaza između skrbi u zajednici i zdravstvenih usluga, uključujući zdravstvenu skrb u zatvorima
- podupiranje civilnog društva u konkretnim aktivnostima za borbu protiv bolesti.

Od 2003. godine Izvršna agencija za potrošače, zdravlje i hranu (engl. „Consumers, Health and Food Executive Agency”, Chafea) upravlja projektima koji se odnose na HIV, hepatitis i tuberkulozu.

Suradnja

(...)

Skupina za strateško promišljanje za HIV/AIDS, virusni hepatitis i tuberkulozu bila je forum predstavnika nacionalnih javnozdravstvenih tijela iz država članica EU-a i EGP-a koji je služio za razmjenu informacija i jačanje suradnje. Skupina za strateško promišljanje odigrala je važnu ulogu u određivanju prioriteta politike za HIV/AIDS, virusni hepatitis i tuberkulozu.

Forum civilnog društva za HIV/AIDS, virusni hepatitis i tuberkulozu (engl. „Civil Society Forum”, CSF) bio je neformalno savjetodavno tijelo koje je omogućavalo sudjelovanje nevladinih organizacija i mreža u razvoju i provedbi europske politike. CSF je savjetovao Skupinu za strateško promišljanje i Komisiju.

Ta su tijela, u njihovom tadašnjem obliku, raspuštena 2019. godine. Međutim, Komisija nastavlja održavati rasprave o određenim aspektima u vezi s provedbom politike u pogledu HIV-a, tuberkuloze i hepatitisa i olakšava razmjenu primjera najbolje prakse putem odgovarajućih mehanizama, uključujući Odbor za zdravstvenu sigurnost te namjenske mreže stručnjaka u okviru Platforme za zdravstvenu politiku EU-a.

Izvor: Europska unija (2023.) https://health.ec.europa.eu/health-security-and-infectious-diseases/hiv-aids-hepatitis-and-tuberculosis_hr

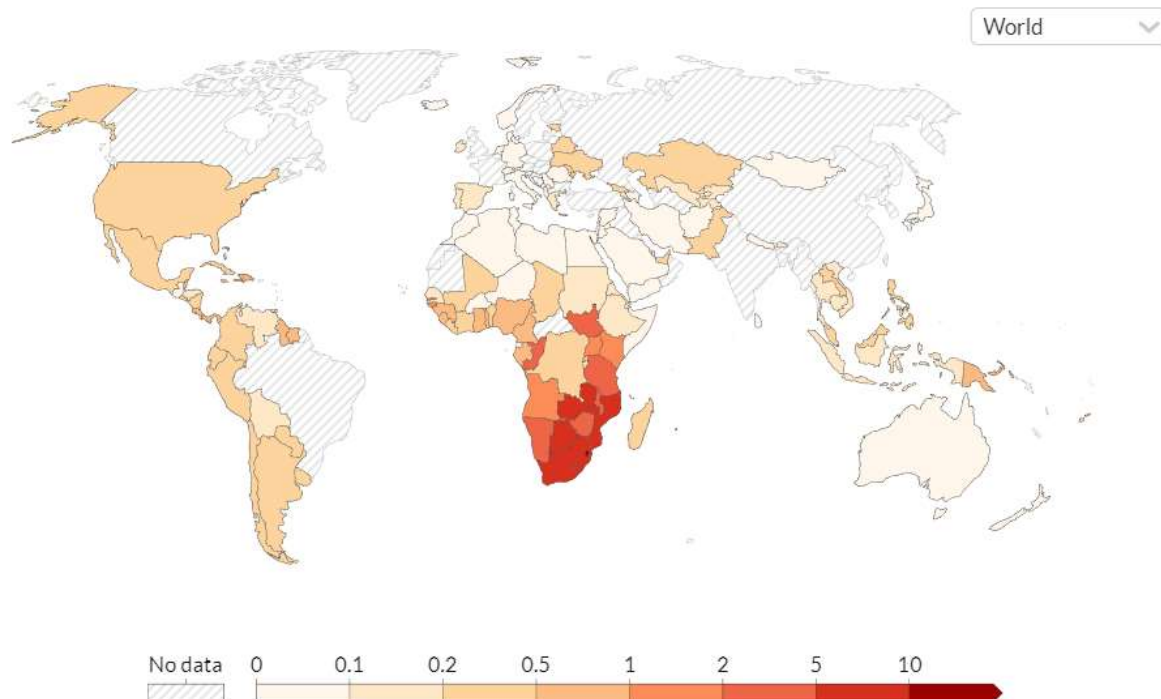
Prilog 5.

Izdvojeni ulomci teksta *HIV/AIDS* sa stranice *Our World in Data* i grafički prilozi.

Annual new cases of HIV, 2020

The number of new HIV infections among the uninfected population aged 15-49, expressed per 1,000 uninfected people in the year before.

Our World
in Data

Sl. 2. Novi slučajevi osoba zaraženih virusom HIV, 2020.

Izvor: UNAIDS (2023.) [<https://ourworldindata.org/grapher/incidence-of-hiv-the-share-of-new-infections-among-the-previously-uninfected-population-ages-15-49>]

AIDS je jedna od najsmrtonosnijih bolesti

AIDS je jedna od najsmrtonosnijih bolesti – posebice diljem Subsaharske Afrike gdje upravo ova bolest posljednjih desetljeća ima vrlo velik utjecaj na zdravlje stanovništva i očekivano trajanje života.

Globalno opterećenje bolešću je velika studija koja proučava uzroke smrti i zaraze diljem svijeta. Prema ovoj studiji, gotovo je milijun (954 000) ljudi 2017. godine umrlo od AIDS-a. To je više od 50 % više od ukupnog broja umrlih od malarije iste godine.

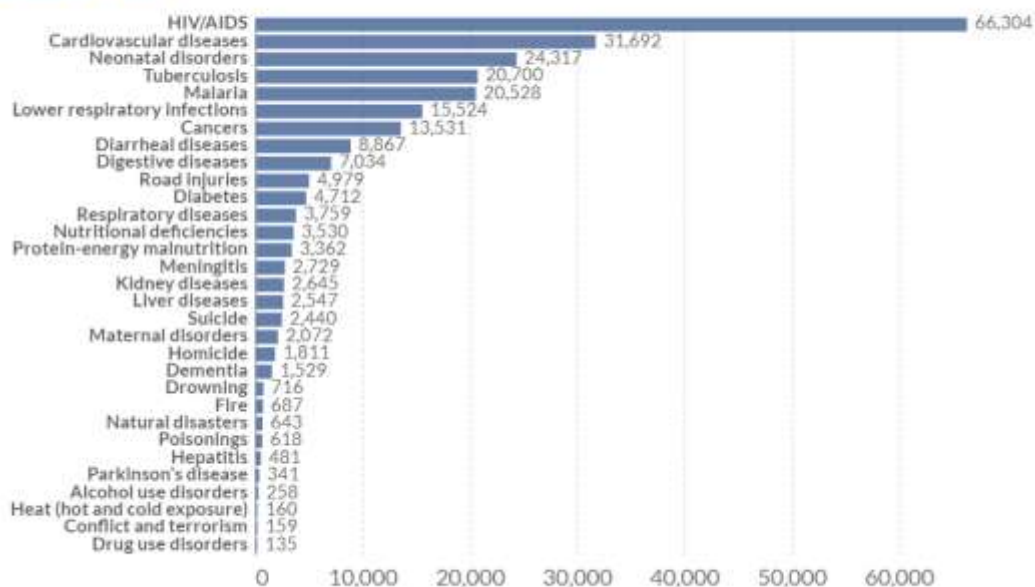
AIDS je jedan od najvećih globalnih „ubojica“, ali za neke države – posebice diljem Subsaharske Afrike, on je vodeći uzročnik smrti. Primjer takvih država su Mozambik i Bocvana. Za države Subsaharske Afrike broj umrlih od AIDS-a je više od 50 % veći od broja umrlih od srčanih bolesti i dvostruko veći od broja umrlih od tumora.

Max Roser i Hannah Ritchie, 2019. [<https://ourworldindata.org/hiv-aids>]

Number of deaths by cause, Mozambique, 2019

Our World
in Data

Change country

Source: IHME, Global Burden of Disease (2019)

OurWorldInData.org/causes-of-death • CC BY

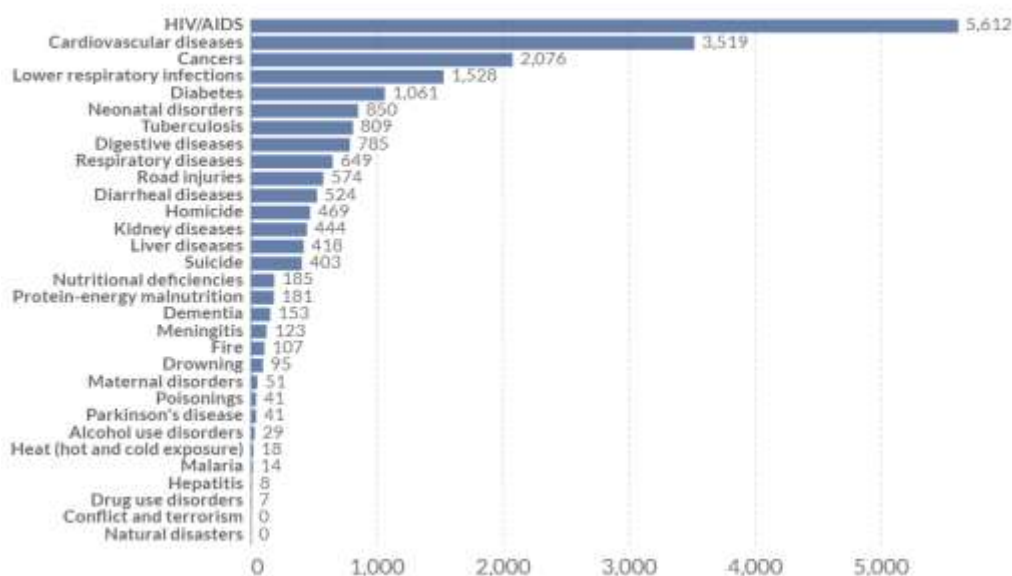
Sl. 3. Broj umrlih prema uzroku u Mozambiku 2019. godine

Izvor: Our world in data (2023.) [<https://ourworldindata.org/grapher/annual-number-of-deaths-by-cause?country=~MOZ>]

Number of deaths by cause, Botswana, 2019

Our World
in Data

Change country

Source: IHME, Global Burden of Disease (2019)

OurWorldInData.org/causes-of-death • CC BY

Sl. 4. Broj umrlih prema uzroku u Bocvani 2019. godine

Izvor: Our world in data (2023.) [<https://ourworldindata.org/grapher/annual-number-of-deaths-by-cause?country=~BWA>]

Prilog 6.

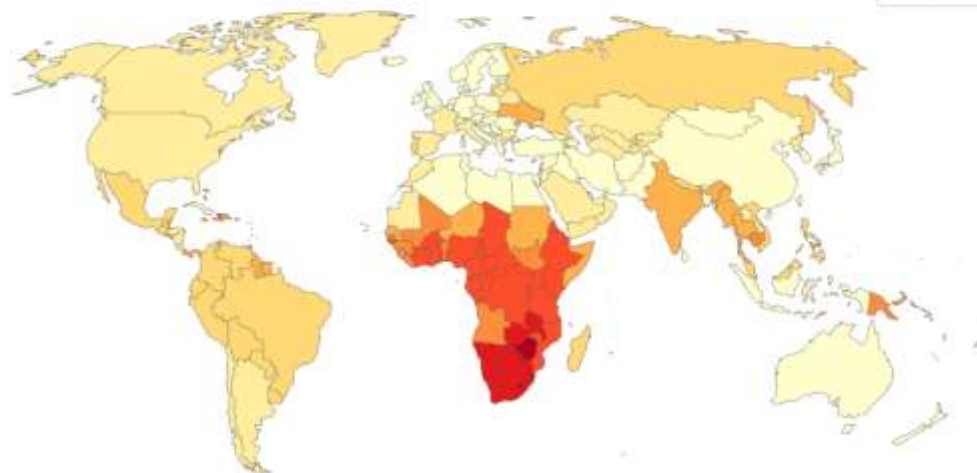
Globalna distribucija smrtnosti od HIV-a/AIDS-a

Death rate from HIV/AIDS, 2005

The number of deaths from HIV/AIDS per 100,000 people.

Our World
in Data

World

Sl. 5. Udio umrlih od HIV-a/AIDS-a po državama svijeta 2005. godine

Izvor: IHME, Global Burden of Disease (2019) [<https://ourworldindata.org/grapher/share-deaths-aids>]

Death rate from HIV/AIDS, 2019

The number of deaths from HIV/AIDS per 100,000 people.

Our World
in Data

World

Sl. 6. Udio umrlih od HIV-a/AIDS-a po državama svijeta 2019. godine

Izvor: IHME, Global Burden of Disease (2019) [<https://ourworldindata.org/grapher/share-deaths-aids>]

Prilog 7.

Tab. 1. Ukupan broj stanovnika zaraženih HIV-om, broj novih slučajeva i broj umrlih od HIV-a 2000. i 2019. godine u odabranim državama i svijet, BDP odabranih država 2019. godine

	DR Kongo	Zimbabve	Indija	Brazil	SAD	Ukrajina	svijet
broj stanovnika 2019. (u milijunima)	89,9	15,4	1 380	211,8	334,3	44,2	7 760
novi slučajevi zaraze HIV-om 2000. godine	56 205	151 677	279 878	50 735	54 673	17 037	3 080 000
novi slučajevi zaraze HIV-om 2019. godine	13 826	31 509	73 445	64 763	67 134	33 620	1 990 000
broj zaraženih HIV-om 2000. godine	59 443	153 667	201 683	35 033	109 240	8 972	2 570 000
broj zaraženih HIV-om 2019. godine	37 990	122 710	182 647	89 135	174 313	26 445	3 680 000
broj umrlih od HIV-a 2000. godine	46 696	101 864	95 403	14 524	16 072	5 602	1 560 000
broj umrlih od HIV-a 2019. godine	10 238	20 722	46 298	15 561	7 053	6 643	863 837
postotna promjena ukupno zaraženih HIV-om 2019./2000. godine						+ 195	+ 43
postotna promjena novih slučajeva zaraze HIV-om (%) 2019./2000. godine						+ 97	- 35
postotna promjena umrlih od HIV-a 2019./2000. godine						+ 19	- 44
BDP 2000. godine (milijardi USD)	16,5	20,2	800,5	1 374	11 900	69,8	48 150
BDP 2019. godine (milijardi USD)	44,5	20,7	2 700	1 820	19 970	101,9	84 620

Izvor: Podaci za HIV: Our World In Data, 2023: HIV / AIDS [<https://ourworldindata.org/hiv-aids>]

Podaci za BDP: Our World in Data, 2023: Gross Domestic product [https://ourworldindata.org/grapher/gross-domestic-product?tab=chart&country=COD~ZWE~IND~USA~BRA~UKR~OWID_WRL]

Podaci za broj stanovnika: Our World in Data, 2023: World Population Growth [<https://ourworldindata.org/world-population-growth>]

Prilog 8.

Primjer navođenja literature i izvora na kraju teksta

Članak (znanstveni/stručni rad) u časopisu	Podgorelec, S., 2020: Perspektiva životnog puta u istraživanjima starenja i migracija, <i>Etničke i migracijske teme</i> , 36 (2-3), str. 135-154, https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=368875 , pristupljeno 7. 4. 2021.
Knjiga	Šinik, N., Grisogono, B., 2008: <i>Dinamička meteorologija: uvod u opću cirkulaciju atmosfere</i> , Školska knjiga, Zagreb
Članak na internetskoj stranici	INTERNETSKI ČLANAK KOJEMU JE NAVEDEN AUTOR Trkanjec, Ž., 2020: Amerika kreće u sukob s poslovnim gigantima: sve se, naravno, vrti oko poreza, <i>Jutarnji list</i> , 11. 4. 2021., https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/amerika-krece-u-sukob-s-poslovnim-gigantima-sve-se-naravno-vrti-oko-poreza-15064532 , pristupljeno 19. 4. 2021. INTERNETSKI ČLANAK KOJEMU NIJE NAVEDEN AUTOR Večernji list, 2021: Pokrenut drugi projekt suradnje u Hrvatskoj uz potporu Dobrotvornog fonda Intese Sanpaolo, <i>Večernji list</i> , 12. 4. 2021., https://www.vecernji.hr/biznis/pokrenut-drugi-projekt-suradnje-u-hrvatskoj-uz-potporu-dobrotvornog-fonda-intese-sanpaolo-1483831 , pristupljeno 13. 4. 2021.
Referenca u enciklopediji na internetu	Industrijalizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=27358 , pristupljeno 15. 4. 2021.